
EEN AZIATISCHE STEURGARNAAL IN NEDERLAND: *PALAEMON MACRODACTYLUS* RATHBUN, 1902 (CRUSTACEA: DECAPODA: CARIDEA) – MARCO FAASSE

(Successful invasions) will mean one of the greatest biological changes the world has seen – W.H. Pearsall

De steurgarnaal *Palaemon macrodactylus* is afkomstig uit Azië, werd in de vijftiger jaren van de vorige eeuw gesignaleerd in Amerika (Newman, 1963) en in 1999 in Europa. In mei 1999 werd de garnaal gevangen in Spanje (Cuesta *et al.*, 2004) en in november 1999 in Nederland (d'Udekem d'Acoz *et al.*, 2005). Inmiddels komt de soort ook voor in Engeland (Ashelby *et al.*, 2004). Alle werelddelen zijn nu gekoloniseerd, behalve Afrika en Antarctica (d'Udekem d'Acoz *et al.*, 2005).

KENMERKEN

Volwassen exemplaren van *P. macrodactylus* zijn te herkennen aan de witachtige lengtestreep over de rug (foto 1) en deze soort heeft daarom de Nederlandse naam rugstreepgarnaal gekregen (d'Udekem d'Acoz *et al.*, 2005). Het kleurpatroon komt het meest overeen met dat van de roodsprietgarnaal *P. adspersus*, die soms korte witachtige streepjes op de rug heeft, maar nooit een ononderbroken streep over het hele lijf. Bij beide soorten ontbreken de donkere verticale lijntjes van de gewone (*P. elegans*) en de gezaagde steurgarnaal (*P. serratus*). Het kreeftgarnaaltje (*Athanas nitescens*) en de veranderlijke steurgarnaal (*Hippolyte varians*) hebben soms ook een witachtige lengtestreep, maar zijn verder heel anders.

Als men de rugstreepgarnaal probeert te determineren met behulp van de sleutel van Holthuis & Heerebout (1986) komt men uit bij *Palaemon longirostris*. *P. macrodactylus* is hiervan te onderscheiden aan de hand van het aantal tanden op de bovenkant van het rostrum. Het aantal tandjes bedraagt gewoonlijk 7-9 (2 achter de oogkas) bij *P. longirostris* en 10-12 (3 achter de oogkas) bij *P. macrodactylus*. De tand bij de inkeping aan de top van het rostrum wordt hierbij niet meegeteld. Voor een uitgebreide sleutel en een beschrijving wordt verwezen naar d'Udekem d'Acoz *et al.* (2005).

Foto 1. *Palaemon macrodactylus* (Veerse Meer, Veere, 07/09/05). Foto Marco Faasse.

VOORKOMEN IN NEDERLAND

De rugstreepgarnaal is een estuariene soort die vooral in het oostelijke deel van de Westerschelde voorkomt, maar ook bekend is van de Nieuwe Waterweg en het Noordzeekanaal, en in de Oosterschelde is waargenomen bij de noordelijkste pijler van de Zeelandbrug en bij Wemeldinge (Camping Linda) (d'Udekem d'Acoz *et al.*, 2005). Daarna werd de garnaal nog gesignaleerd in het Veerse Meer (29/05/05, ca. 7 exx., tussen Veere en Vrouwenpolder, ca. 7 m diep), in de Eemshaven (18/06/05, ca. 10 exx., op boeien, minder dan 1 m diep), in de Grevelingen, bij Scharendijke (19/07/05, ca. 10 exx., ca. 4 m diep, M. Ligthart) en weer in de Oosterschelde, bij Kattendijke (20/07/05, 1 ex., P.H. van Bragt). In het westelijke deel van het Veerse Meer is de garnaal nu tamelijk algemeen. Bij Scharendijke is hij ook al vaker waargenomen.

CREDITS

Hans De Blauwe was de eerste wie afwijkend gekleurde steurgarnalen opvielen (in Zeebrugge). Cédric d'Udekem d'Acoz legde de link met *Palaemon macrodactylus*. Marianne Ligthart en Bas Grootjans waren duikmaatjes bij waarnemingen in de Oosterschelde en het Veerse Meer en Bas signaleerde waarschijnlijk het eerste exemplaar bij de Zeelandbrug. Harry Holsteijn organiseerde tijdens een weekend van de Biologische Werkgroep van de NOB een duik in de Eemshaven, waar de rugstreepgarnaal werd waargenomen door Theo Bakker en Bertina, en door Marco Faasse. Peter van Bragt en Marianne Ligthart gaven hun waarnemingen door.

LITERATUUR

- ASHLEY, C.W., T.M. WORSFOLD & C.H.J.M. FRANSEN, 2004. First records of the oriental prawn *Palaemon macrodactylus* (Decapoda: Caridea), an alien species in European waters, with a revised key to British Palaemonidae. *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 84: 1041-1050.
- CUESTA, J.A., E. GONZÁLEZ-ORTEGÓN, P. DRAKE & A. RODRÍGUEZ, 2004. First record of *Palaemon macrodactylus* Rathbun, 1902 (Decapoda, Caridea, Palaemonidae) from European Waters. *Crustaceana* 77: 377-380.
- HOLTHUIS, L.B. & G.R. HEEREBOUT, HERZIEN DOOR J.P.H.M. ADEMA, 1986. De Nederlandse Decapoda (garnalen, kreeften en krabben). *Wet. Meded. KNNV* nr. 179. St. Uitg. KNNV, Hoogwoud, 66 pp.
- NEWMAN, W.A., 1963. On the introduction of an edible oriental shrimp (Caridea, Palaemonidae) to San Francisco Bay. *Crustaceana* 5: 119-132.
- UDEKEM D'ACQZ, C. D', M.A. FAASSE, E.C.F. DUMOULIN & H. DE BLAUWE, 2005. Occurrence of the Asian shrimp *Palaemon macrodactylus* Rathbun, 1902 in the southern bight of the North Sea, with a key to the Palaemonidae of north-western Europe (Crustacea: Decapoda: Caridea). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 22: 95-111.

Adres van de schrijver:
Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis
Postbus 9517
2300 RA Leiden
mafaasse@hetnet.nl